

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 286. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358256864.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Kaster vi endelig et Blik i et Skrift af en samtidig engelsk Forfatter af samme Aandsretning: Shelley's *Queen Mab*, og agter paa de Anmærkninger, hvormed han har forsynet Digtet, saa møder vi en tredje Afskygning af Modstanden mod den herskende Tankegang. Shelley siger: «Den Samfundstilstand, i hvilken vi befinder os, er en Blanding af middelalderlig Vildhed og ufuldstændig Kultur. Kristendommens snevre og uoplyste Moral har forværret disse Onder. Først nylig har Menneskeheden indrømmet, at Lyksalighed er Etikens eneste Maal, som alle andre Videnskabers, og forkastet den fanatiske Ide at ville korsfæste Kødets af Kærlighed til Gud.» Man ser, han gaar som ægte Englænder ud fra Nytte- eller Lykke-Principet som det højeste. «Kærlighed, siger han, er en uundgaaelig Følge af lagttagelse af Elskværdighed. Kærlighed visner under Tvang; dens ejendommelige Væsen er Frihed; den kan hverken trives sammen med Lydighed eller med Skinsyge eller med Frygt; den er renest, 287 fuldkomnest og grænseløsest, hvor dens Dyrkere lever i Tillid, Lighed og aabenhjertig Hengivelse ... Mand og Kvinde burde saalænge vedblive at være forenede, som de elsker hinanden; enhver Lov, der forpligtede dem til Samliv endog blot et Øjeblik efter, at deres Tilbøjelighed var udsukt, burde anses for el; utaaeligt og højst uværdigt Tyranni. I hvilken Grad vilde man ikke se et afskyeligt Formynderskab over den Enkeltes Frihed i en Lov, der gjorde Venskabet uopløseligt trods den menneskelige Aands Luner, Ubestandighed, Evne til at fejle og Evne til at blive fuldkomnere. Og hvor meget tungere og utaaeligere er da ikke Lænker paa Elskoven end paa Venskabet, da Elskov er heftigere og lunefuldere, mere afhængig af Indbildningskraftens fineste Særegenheder og mindre i Stand til at tilfredsstilles ved sin Genstands øjensynlige Fortrin.... Elskoven er fri. At afgive det Løfte evigt at ville elske den samme Kvinde er ikke mindre taabeligt end at love evigt at ville hænge ved den samme Tro ... Det nuværende Tvangssystem har i de fleste Tilfælde kun den Virkning at skabe Hyklere eller aabenlyse Fjender. Mennesker med Finfølelse og Hjertensgodhed, der ulykkeligvis er forbundne med En, som de umuligt kan elske, tilbringer deres Livs skønneste Tid med ufrugtbar Bestræbelser efter at synes anderledes end de er, enten for at skaane den anden Parts Følelser eller af Omhu for deres Afkoms Vel. Den Overbevisning, at Ægteskabet er uopløseligt, fører de Slette i den stærkeste Fristelse; de overlader sig hensynsløst til Bitterhed og alle det huslige Livs smaa Tyrannier, da de véd, at deres Offer ikke kan appellere til Nogen ... Prostitutionen er den nødvendige Affødning af Ægteskabet og de Vildfarelser, der følger deraf. Kvinder udelukkes med Raseri fra Samfundets Velvilje og Fordele uden anden Grund end den, at de har lydt en naturlig Tilbøjeligheds Bud. Deres Forseelse anses for mindre tilgivelig end Mord ... Har en Kvinde adlydt en Drift, der følger af den aldrig fejlende Natur (sic!), erklærer Samfundet hende Krig, evig og skaanselløs Krig; hun maa være den føjelige Slavinde, hun tør ikke gribe til Gengæld. Samfundet har Retten til Forfølgelse, hun den Pligt at taale den. Hun lever et Skammens Liv; den høje og bitre Haanlatter spærrer hende enhver Tilbagevenden. Hun dør som af en langvarig Sygdom; men *hun* har fejlet, *hun* er Forbrydersken - og Samfundet er den rene og dydige Matrone, der slynger hende som et Misfoster bort fra sin Barm. Den 288 fanatiske Kyskhedsidé, der udelukker unge Mænd fra Samkvem med fine Kvinder for at kaste dem i lastefulde Fruentimmers Arme ... er en munkeagtig og evangelisk Overtro, ja en større Fjende af det naturlige Maadehold end selv den aandløse Sanselighed. Den nager ved Roden af al Lykke og fordømmer mere end Halvdelen af Menneskeslægten til Elendighed, for at nogle Faa kan glæde sig ved en lovlig Eneret. Man havde ikke kunnet udtænke et System, der optraadte med mere raffineret Fjendskhed imod den menneskelige Lykke end Ægteskabet, om man var gaaet ud derpaa. Jeg tror, at af Ægteskabets Afskaffelse vil det rigtige og naturlige Forhold mellem Kønnene fremgaa. Jeg siger ingenlunde, at dette Forhold vilde blive et hyppigt vekslende; det synes mig tvertimod at fremgaa af Forholdet mellem Forældre og Børn, at en saadan Forbindelse i Regelen vilde være af lang Varighed og udmærke sig fremfor alle andre ved Højmod og Hengivenhed ... I Virkeligheden danner Religion og Moral, som de nuomstunder er beskafte, en praktisk Elendighedens og Trældommens Lovbog; den menneskelige Lykkes Genius maa rive ethvert Blad ud af den forrykte Guds bog, før Mennesket kan læse Skriften i sit Hjerte. Hvor vilde den i Snørliv og Flitter oppudsede Moral skrækkes for sit eget modbydelige Billede, naar den saa ind i Naturens Spejl!»